

การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนา
ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม*

MANAGEMENT OF PUBLIC WELFARE WORK ACCORDING TO BUDDHIST
PRINCIPLES OF THE SANGHA OF SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระเมธีวัชรประชาทร (ประยูร นนทิโย),
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต (นันทกฤต ทีปังกรโร)

Phramethivajaraprachathorn (Prayoon Nandiyo),
Phrakruwirotkanjanakhet (Nanthakrit Teepangkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: 6401104008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. ศึกษากระบวนการ และ 3. แนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 35 รูปหรือคน ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ตัวแทนภาครัฐ นักวิชาการศาสนา และผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า จุดแข็งสำคัญ คือ การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินงานและความสามารถในการสื่อสารหลักธรรมอย่างเข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย และการสำรวจความต้องการของประชาชน แม้จะได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนและมีโอกาสใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี แต่ยังคงเผชิญความท้าทายด้านการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ งบประมาณที่จำกัด และความไม่แน่นอนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ในด้านกระบวนการ คณะสงฆ์ได้บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่อย่างครอบคลุม ทั้งการวางแผน การปฏิบัติการ ตรวจสอบ และการปรับปรุง โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีการพัฒนา บุคลากร การสร้างเครือข่าย และการประเมินผลกระทบทางสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของชุมชนที่สำคัญคณะสงฆ์ได้

น้อมนำหลักธรรมสำคัญมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการหลักทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เข้ากับการบริหารสมัยใหม่ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายที่ชัดเจน จัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทั้งพระสงฆ์และฆราวาสอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านหลักพุทธธรรม การบริหารโครงการ การใช้เทคโนโลยี และการทำงานร่วมกับชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติภารกิจเพื่อสังคม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; งานสาธารณสงเคราะห์; หลักพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article aimed: 1. To study the general conditions, 2. To study the process, and 3. To study the management guidelines for public welfare work of the Sangha of Samut Songkhram Province, conducted by qualitative research using semi-structured interviews and focus group discussions with 35 stakeholders, including monks, government representatives, religious scholars and experts. The data were analyzed by descriptive interpretation.

The findings revealed significant strengths in the Sangha's application of the Sufficiency Economy Philosophy to their operations and their ability to communicate Buddha's teachings in an accessible manner. However, limitations were identified in strategic planning, policy formulation, and assessment of public needs. While benefiting from multi-sector support and technological opportunities, the organization faced challenges including a shortage of specialized personnel, limited budget, and political-economic uncertainties. In terms of process management, the Sangha successfully integrated Buddhist principles with modern management practices across planning, implementation, monitoring, and improvement phases. Their approach emphasized stakeholder participation, technology utilization, personnel development, network building, and continuous social impact assessment to ensure efficient, transparent operations that effectively address community needs. Notably, the Sangha had concretely implemented key Buddhist principles by integrating Dana, generosity, Piyavaca, kind speech, Atthacariya, beneficial conduct, and Samanattata impartiality with modern management practices. They established clear vision, mission, and goals, implemented appropriate organizational structures, and built collaborative networks across all sectors. The organization also prioritized

continuous development of both monastic and lay personnel, focusing on Buddhist principles, project management, technology utilization, and community engagement to enhance their social service effectiveness.

Keywords: Management; Public Service Work; Buddhist Principles

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหาสังคมที่ซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาโครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว การขยายตัวของสังคมเมือง ปัญหายาเสพติด พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ในเยาวชน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ค่านิยมและวิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหาสังคมผ่านนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง แต่การพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่ภาคอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจ โดยละเลยมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทย ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาคาดความสมดุลและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชน โดยเฉพาะในระดับพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคม

สถาบันพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะคณะสงฆ์ไทยนับเป็นหนึ่งในสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการเยียวยาและแก้ไขปัญหาสังคมมาตั้งแต่อดีต ผ่านงานสาธารณสงเคราะห์ซึ่งมีรากฐานจากหลักพุทธธรรมที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งทางวัตถุและจิตใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2512) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยยังประสบปัญหาหลายประการ ทั้งในด้านการขาดรูปแบบการทำงานที่ชัดเจน ขาดการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และขาดการบูรณาการองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดสมุทรสงครามถือเป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมและศาสนา มีวัดกว่า 100 แห่งกระจายอยู่ในสามอำเภอ โดยคณะสงฆ์ในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและการแก้ไขปัญหาสังคมในท้องถิ่น ทั้งการสงเคราะห์ทางวัตถุ การพัฒนาจิตใจ การสนับสนุนทางการศึกษา และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในพื้นที่ยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และขาดการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมปัจจุบัน โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพทั่วไปกระบวนการและแนวทางการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามผ่านการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับศาสตร์การบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับพันธกิจของคณะสงฆ์ในการสงเคราะห์และพัฒนาสังคมตามหลักพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยบูรณาการวิธีการเก็บข้อมูลสองรูปแบบ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง พิจารณาจากคุณสมบัติที่เหมาะสมในการเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมาย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 25 ท่าน เพื่อเข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ผู้วิจัยพัฒนาแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างชัดเจน ประกอบด้วยคำถามปลายเปิดที่ออกแบบมาเฉพาะเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย การใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ได้อย่างเต็มที่

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะใช้แนวคำถามที่พัฒนาขึ้นเพื่อกระตุ้นการอภิปรายระหว่างผู้เข้าร่วม โดยมุ่งเน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนมุมมองที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามกำหนดการที่วางแผนไว้ล่วงหน้า โดยขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนาและจดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อประกันความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล การสัมภาษณ์ดำเนินไปจนกระทั่งครอบคลุมทุกประเด็นตามกรอบการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยพยายามรักษาความหมายและน้ำเสียงดั้งเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งปรับปรุงการนำเสนอให้มีความชัดเจนและกระชับ โดยตัดทอนข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออก ทีมวิจัยประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึก และผู้ช่วยทั่วไป ร่วมกันเก็บข้อมูลจากการสนทากลุ่มเฉพาะ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยคงรักษาความหมายและบริบทของข้อมูลไว้อย่างครบถ้วน

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า คณะสงฆ์มีจุดแข็งในการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการวางแผนและดำเนินงาน สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังมีความสามารถในการสื่อสารหลักธรรมให้เข้าใจง่าย และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม พบว่า ยังมีจุดอ่อนในด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย การมอบหมาย ความรับผิดชอบ รวมถึงการสำรวจความต้องการของประชาชนและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่ยังขาดความชัดเจน ทั้งนี้ คณะสงฆ์มีโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนสามารถใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีศักยภาพในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับอุปสรรคจากการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ปัญหาการประสานงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ตลอดจนผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 และความไม่แน่นอนทางการเมือง

2. กระบวนการในการบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบด้วย มีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว โดยครอบคลุมกระบวนการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. การวางแผน - มีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน และใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ
2. การนำแผนไปปฏิบัติ - มีการมอบหมายภารกิจให้แต่ละวัดรับผิดชอบ เน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและให้บริการ
3. การตรวจสอบ - มีการจัดตั้งคณะกรรมการ

ตรวจสอบที่มีความเป็นกลางและมีความรู้ความสามารถ ดำเนินการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอตามแผนงาน นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และประยุกต์ใช้หลักธรรมควบคู่ไปกับหลักการบริหารสมัยใหม่ 4. การปรับปรุงแก้ไข - มีการจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน พัฒนาระบบฐานข้อมูลดิจิทัลเพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ จัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะของบุคลากร ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และริเริ่มโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามอย่างจริงจังของคณะสงฆ์ในการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพเกิดความโปร่งใส และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยใช้การผสมผสานระหว่างหลักพุทธธรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่ และแนวทางการบริหารจัดการได้อย่างลงตัวและกลมกลืน

3. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า คณะสงฆ์ได้มีการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีการวางแผนยุทธศาสตร์ จัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมและนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ คณะสงฆ์ยังได้ริเริ่มโครงการต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านการศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การพัฒนาอาชีพ การช่วยเหลือผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะเปราะบาง และการพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉินต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการสร้างคามยั่งยืนผ่านการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชุมชน พัฒนาระบบการระดมทุนที่มีความหลากหลาย และบูรณาการงานสาธารณสงเคราะห์เข้ากับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาระบบการประเมินผลกระทบทางสังคมที่มีความครอบคลุม และนำผลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความพยายามของคณะสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืนและมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนตามแนวทางของพระพุทธศาสนาต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีจุดแข็งในด้านการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการวางแผนและดำเนินงานตลอดจน

ความสามารถในการสื่อสารหลักธรรมอย่างเข้าใจง่าย แต่มีจุดอ่อนในด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบาย และการสำรวจความต้องการของประชาชน โดยมีโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี แต่ก็ต้องเผชิญอุปสรรคเรื่องการขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ งบประมาณที่จำกัด และสถานการณ์ความไม่แน่นอนทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทั้งนี้เป็นเพราะคณะสงฆ์ตระหนักถึงความสำคัญในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการแต่อาจยังขาดทักษะและองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการสมัยใหม่ในบางด้าน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม (2554) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ภารกิจของวัดประสบความสำเร็จคือการที่พระสงฆ์ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด สามารถสร้างศรัทธาแก่ประชาชน รวมถึงการใช้หลักธรรมเป็นฐานในการสร้างความร่วมมือ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกองแผนงาน กองแผนงาน กรมการศาสนา (2542) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชนได้แก่ ความสามารถพิเศษและคุณลักษณะของเจ้าอาวาส ตลอดจนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

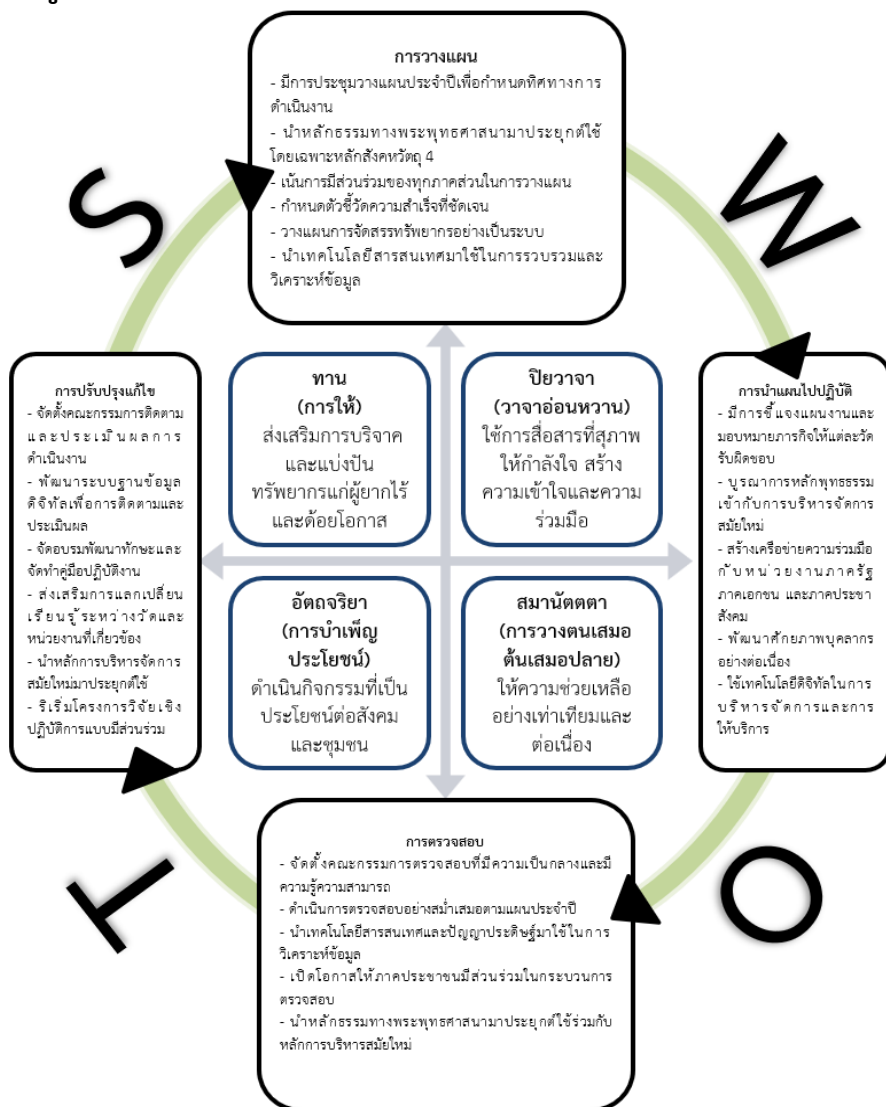
2. การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงคราม มีการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ครอบคลุมทั้งด้านการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข โดยเน้นการมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่าย และการประเมินผลกระทบทางสังคมอย่างต่อเนื่อง เหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะคณะสงฆ์มีความตระหนักในการพัฒนากระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยบูรณาการหลักธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างลงตัว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพูนสุข มาศรีงสรรค์ (2555) ที่พบว่าการจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการหลักธรรมเข้ากับแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อประโยชน์สูงสุดในการเข้าถึงและแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฉาน ตรรกวิจารณ์ (2550) ที่พบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธที่มีประสิทธิภาพทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กรจำเป็นต้องมีตัวแบบที่ชัดเจนในการพัฒนาซึ่งต้องเน้นการมีส่วนร่วมและการใช้เทคโนโลยีควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมอย่างเหมาะสม

3. คณะสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมีการประยุกต์ใช้หลักทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตตาในการทำงานสาธารณสงเคราะห์ โดยเน้นการวางแผนยุทธศาสตร์ การจัดโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม การสร้างเครือข่าย การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การริเริ่มโครงการเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และการประเมินผลกระทบทางสังคมอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งเน้นการสร้างคามยั่งยืนและการพึ่งพาตนเองของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากคณะสงฆ์มีความตระหนักในการประยุกต์ใช้หลักธรรมสำคัญทางพุทธศาสนาเพื่อตอบสนองความต้องการของ

สังคมโดยการผสมผสานเข้ากับเทคนิคการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และสังคมให้ยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์จรัญ จารุณโม (2556) ที่พบว่า วัดและคณะสงฆ์ที่ทำงานสาธารณสงเคราะห์ควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่และปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย สุขตาม (2557) ที่พบว่าการพัฒนาทุนมนุษย์เชิงพุทธที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยพุทธธรรมเป็นฐานคิดและนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับทฤษฎีการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งในระดับโลกิยธรรมและระดับโลกุตระธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ที่ชัดเจน โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับแนวคิดการพัฒนาสังคมสมัยใหม่ เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม
2. ควรมีการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอย่างเพียงพอในการขับเคลื่อนงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ รวมถึงการพัฒนากลไกการระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการสาธารณสุขประโยชน์ของวัดอย่างต่อเนื่อง
3. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาสังคมในการพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์อย่างบูรณาการ เพื่อระดมทรัพยากรและองค์ความรู้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรพัฒนาหลักสูตรอบรมและพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ทั้งในด้านการบริหารโครงการ การจัดการความรู้ การใช้เทคโนโลยี และการประยุกต์หลักพุทธธรรมสู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการให้บริการสังคม
2. ควรจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์เชิงพุทธ รวมถึงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางสังคมตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างสร้างสรรค์
3. ควรพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายภาคประชาชนในการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของวัด ผ่านการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างจิตอาสา รวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมเชิงพื้นที่เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในวงกว้าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในแต่ละภูมิภาคของไทย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัจจัยความสำเร็จ ข้อจำกัดและแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่
2. ควรวิจัยและพัฒนาตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานสาธารณสุขสงเคราะห์เชิงพุทธ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อใช้ในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน รวมถึงการขยายผลสู่การพัฒนางานสาธารณสุขสงเคราะห์ในระดับประเทศต่อไป
3. ควรมีการวิจัยแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสร้างความยั่งยืนขององค์กรสาธารณสุขประโยชน์ ผ่านการพัฒนาโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) หรือกลไกทางการเงินที่เอื้อต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมการศาสนา. (2542). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการศาสนา.
- ณาน ตรรกวิจารณ์. (2550). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ (ดุสิตพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม. (2554). การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์จรัญ จารุธมโม. (2556). บทบาทการปฏิบัติศาสนกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2512). พระบรมธรรม. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดการพิมพ์.
- พูนสุข มาศรีสรรค์. (2555). การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 4(1), 221-242.
- วันชัย สุขตาม. (2557). การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ : แนวทางใหม่สำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์. วารสารมหาวิทยาลัยกรุงเทพคริสเตียน, 20(4), 561-576.

